

Mircea-Gheorghe Abrudan

VALENTIN CIORBEA, MĂNĂSTIREA
DINTR-UN LEMN: UN COMPLEX
MONAHAL UNIC ÎN ROMÂNIA.
MONOGRAFIE ISTORICĂ, VOLUM
BILINGV, ROMÂN-ENGLEZ,
TRADUCERE NICOLETA STANCA

Mănăstirile Olteniei reprezintă centrele și perlele de spiritualitate, cultură, artă și arhitectură românească ale acestei frumoase regiuni din sud-vestul țării noastre, pe nedrept trecute astăzi într-un con de umbră în atenția publică și turistică, care acordă

un mult mai mare interes mănăstirilor din Moldova. În literatura de specialitate, istorică, teologică, literară și artistică, mănăstirile din Oltenia sunt bine prezentate de volumele „Cerurile Oltului”, semnat de părintele Bartolomeu Valeriu Anania în anul 1990, cu versiuni în limba engleză, franceză și germană, și „Mănăstirile Olteniei. Artă și spiritualitate”, coordonat de părințele arhimandrit Iustin Marchiș și tipărit sub egida Institutului Cultural Român în anul 2014, cu două ediții apărute și în limba engleză (2014 și 2018). Între lavrele oltene cele mai cunoscute sunt fără îndoială ctitoriile de la Tismana, Bistrița, Cozia, Arnota și Hurez ale Sfântului Nicodim, ale boierilor Craiovești și ale domnilor Mircea cel Bătrân, Matei Basarab și Constantin Brâncoveanu. Deși nu se numără între aceste lavre celebre, o altă mănăstire olteană se bucură încă din prima jumătate a secolului XX de un statut care o face unică între toate mănăstirile din România, și anume Mănăstirea Dintr-un Lemn prin declararea ei ca „locaș de rugăciune pentru aviatori și marinari”, fiindcă a fost restaurată din temelii în anii 1938-1940 de generalul Paul Teodorescu, Ministrul Aerului și Marinei, pe diferite clădiri ale mănăstirii fiind încastrate sau dăltuite ancora și vulturul, simbolurile Marinei și Aviației. De altfel, generalul Paul Teodorescu (1888-1981) și-a legat numele pentru eternitate de Mănăstirea Dintr-un Lemn prin faptul că a ales să-și doarmă somnul de veci în cimitirul acesteia și să-și doneze o parte din arhiva și biblioteca personală mănăstirii, în incinta căreia i s-a amenajat o cameră memorială. Desigur, după desființarea Episcopiei Armatei (1948) și pe întreaga durată a perioadei comuniste mănăstirea și-a pierdut acest statut, tradiția interbelică fiind reluată după anul 1990 și primind noi impulsuri în toamna anului 2011, când Arhiepiscopia Râmnicului a găzduit un simpozion național organizat sub auspiciile Armatei Române și Arhiepiscopiei Râmnicului la inițiativa inimosului profesor universitar Valentin Ciorbea de la Universitatea „Ovidius” din Constanța.

Doi ani mai târziu, în 2013, profesorul Ciorbea a coordonat un volum monografic dedicat generalului Paul Teodorescu, iar pe 29 iunie același an, s-a organizat un solemn ceremonial religios și militar la mormântul generalului Teodorescu, eveniment la care au participat Preasfințitul Emilian Lovișteanul, pe atunci episcop-vicar al Arhiepiscopiei Râmnicului, profesorul universitar Valentin Ciorbea, reprezentanți ai Statului Major al Forțelor Aeriene, Statului Major al Forțelor Navale, Universității Naționale de Apărare „Carol I” și un pluton de militari de la Brigada 30 Gardă „Mihai Viteazul”. Ceremonia nu a rămas fără ecou, ci la propunerea profesorului Valentin Ciorbea și a altor istorici

militari s-a decis constituirea „Centrului de Cercetare a Conlucrării Bisericii Ortodoxe cu Armata României «General Paul Teodorescu»”, patronat de instituțiile militare de învățământ, de Arhiepiscopia Râmnicului, de Academia Oamenilor de Știință din România și de Mănăstirea Dintr-un Lemn, unde își are oficial sediul. Începând cu anul 2014, Centrul a organizat simpozioane anuale, desfășurate la reședința Arhiepiscopiei Râmnicului sau la Mănăstirea Dintr-un Lemn, publicând o revistă de înaltă ținută academică, culturală și spirituală, numită sugestiv „Misiunea”, ajunsă în anul 2022 la numărul 9. Activitatea Centrului este remarcabilă având în vedere evenimentele științifice și culturale organizate, publicațiile ieșite sub patronajul acestuia, dar mai ales calitatea științifică și haina tipografică a revistei „Misiunea”, ceea ce denotă continuitatea unui proiect și seriozitatea de care dau dovadă coordonatorii și membrii centrului ecleziastic-militar pe parcursul unui deceniu.

Între membrii fondatori și cei coordonatori atât ai „Centrului de Cercetare a Conlucrării Bisericii Ortodoxe cu Armata României «General Paul Teodorescu»”, cât și ai revistei „Misiunea” se numără profesorul constantin Valentin Ciorbea, pe care-l pot caracteriza pe drept cuvânt drept catalizatorul și motorul activității centrului și a revistei, al căror director și este. Născut la 12 octombrie 1946 în comuna Întregalde din județul Alba, Valentin Ciorbea a studiat istoria la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, obținând doctoratul în istorie la aceeași prestigioasă instituție de învățământ superior în anul 1982. Din 1976 până în 2011 a activat în învățământul universitar din Constanța la Institutul de Marină, ulterior Academia Navală „Mircea cel Bătrân” și la Universitatea „Ovidius”, unde a devenit coordonator de doctorat și a contribuit substanțial la afirmarea unei școli istoriografice dobrogene în constelația școlilor istoriografice românești.

Pentru activitatea sa științifică și didactică prodigioasă profesorul Valentin Ciorbea a fost ales membru al unor organizații și asociații științifice și academice, precum membru asociat (2015) și membru corespondent (2019) al Academiei Oamenilor de Știință din România, membru al Societății de Științe Istorice și al Comisiei Române de Istorie Militară. Pășind pe urmele generalului Paul Teodorescu la Mănăstirea Dintr-un Lemn și atașându-se sufletește de acest sfânt locaș și de obștea monahală, profesorul Valentin Ciorbea a demarat un amplu șantier de cercetare având drept scop realizarea unei monografii exhaustive a Sfintei Mănăstiri Dintr-un Lemn, proiect pe care l-a finalizat în vara anului 2020 prin publicarea unui impresionant volum bilingv, român-englez, care prezintă istoria

seculară a acestei mănăstiri și a obștii ei monahale, începând cu secolul al XVI-lea până în contemporaneitate. Prin iconografia și ilustrația de foarte bună calitate care îmbogățește excursul istoric, precum și prin format și haina editorială de excepție, lucrarea poate fi considerată o veritabilă monografie-album de o reală valoare științifică, care individualizează acum istoria Mănăstirii Dintr-un Lemn nu numai în salba de mănăstiri ale Olteniei, ci și între mănăstirile românești în general, foarte puține vetre monastice având în acest moment o asemenea monografie istorică.

Volumul a fost publicat sub înaltul patronaj, academic și spiritual, al Academiei Oamenilor de Știință din România și al Arhiepiscopiei Râmnicului în cadrul Centrului de Cercetare a Conlucrării Bisericii Ortodoxe cu Armata României „General Paul Teodorescu” și se deschide printr-un Cuvânt înainte semnat de profesorul universitar ieșean Ion I. Solcanu, care salută reușita editorială și descrie geneza acesteia, apreciind în cele din urmă realizarea autorului drept „cea mai completă monografie istorică asupra Mănăstirii Dintr-un Lemn, unul dintre cele ai importante monumente de artă medievală românească” (p.17).

Urmează un „preambul” al autorului care își explică demersul și îl încadrează istoriografic, punctând instituțiile care dețin documente istorice referitoare la Mănăstirea Dintr-un Lemn, enumerând numele celor ce s-au aplecat până acum asupra istoriei acestei vetre monastice, mulțumindu-le tuturor celor ce l-au sprijinit pe parcursul cercetării și adresându-i cititorului un îndemn de suflet și simțire creștinească și românească, dezvăluind în acest fel că lucrarea nu este doar o realizare științifică între altele similare, ci se dorește o mărturie și o invitație la a cunoaște și a admira: „Dacă vei poposi la Mănăstirea Dintr-un Lemn ca pelerin și vizitator, lăsându-te condus prin hronicul Sfântului lăcaș de maica ghid și vei lectura și monografia înseamnă, stimate cititor, că împreună am împlinit obiectivele propuse: cunoaștere, prețuire și respect pentru mănăstire și obște, întărirea credinței în Ortodoxie, la a cărui Altar se roagă și se simt în Casa lui Dumnezeu militari ai Armatei Române, ale căror simboluri le vei cunoaște și admira”.

În final, autorul mărturisește că a optat pentru realizarea unei ediții bilingve, cu textul dispus în oglindă, pentru ca publicul internațional să „cunoască minunata poveste a unui complex monahal unic în România și Ortodoxia Răsăriteană, ce poartă un nume incitant – Mănăstirea Dintr-un Lemn” (p.25).

Excursul monografic este structurat în șase capitole, după cum urmează: „Cap. I. La început a fost legendă” (p.27-79), cu subcapitolele „Stejarul seculari

de la Frâncești”, „Biserița dintr-un lemn”, „Icoana Maicii Domnului cu Pruncul – «inima» Mănăstirii Dintr-un Lemn” și „Minunile Icoanei Maicii Domnului cu Pruncul”, la finalul căruia autorul subliniază: „Icoana Maicii Domnului cu Pruncul este inima Mănăstirii Dintr-un Lemn, izvorul nesecat de credință și evlavie specifică Ortodoxiei, temelia în jurul căreia s-a ridicat prima bisericuță Dintr-un Lemn și cea de zid, iar în zilele noastre cea de-a treia biserică, lăcașuri care au perpetuat dezvoltarea complexului monahal. Este odorul sfânt la care de secole ierarhii, monahii, pelerinii și militarii se roagă cu speranță și încredere că Fecioara Maria îi ascultă și le veghează drumul în viață. Asemenea unui stindard militar prețios odor este păstrat, protejat și prețuit cu sfințenie pentru evlavie pe care o aduce în rândul credincioșilor și aura de sacralitate ce o dă Sfântului lăcaș” (p.79); „Cap. II. Mănăstirea Dintr-un Lemn între anii 1634-1863” (p.81-159), cu subcapitolele „Primele testimonii românești. Comprehensiunea așezării bisericii de zid. Preînnoitori”, „Următorii ctitori. Prefacerile realizate. Elemente specifice în arhitectura mănăstirii”, „Sub stăpânirea austriacă (1716-1739)”, „De la mijlocul secolului al XVIII-lea la secularizare”, „Fondul funciar al mănăstirii și sursele de venituri între anii 1635-1863”, capitol din care aflăm că principalii ctitori și înnoitori ai mănăstirii de maici de la Dintr-un Lemn au fost voievozii Matei Basarab, Șerban Cantacuzino, Constantin Brâncoveanu și Ștefan Cantacuzino; „Cap. III. Mănăstirea Dintr-un Lemn de la secularizare la instaurarea regimului comunist (1863-1947)” (p.161-223), cu subcapitolele „Între regrese, greutăți, responsabilități patriotice și eforturi de supraviețuire (1863-1922)”, „Jertfa stareței Paisia Vasilescu întru salvarea complexului monahal și păstrarea cu sfințenie a rânduielilor monahale. Etapa 1922-1938”, „Reînnoiri și modernizări. Statutul duhovnicesc unic pentru Sfântul lăcaș – rolul generalului Paul Teodorescu. Anii 1938-1947”, intervenția militarului scoțând „din ruină” incinta mănăstirească și înnoind această „ctitorie voievodală cu chiliile și așezările ei gospodărești (...) spre a nu le lăsa prăpădirii sfântul lăcaș de închinăciune și slava Domnului” (p.205); „Cap. IV. Sfânta Mănăstire în regimul comunist și anii democrației (1948-2019)” (p.225-323), cu subcapitolele „Anii comunismului (1948-1989)”, când prin decretul 410/1959 au fost date afară din obște 16 maici și surori, „Înnoirea monumentelor mănăstirii: proiecte, cercetări arheologice, realizări (1990-2019)”, efectuate la biserica de zid, la palatul brâncovenesc, la clopotniță și la chiliile, „Noi construcții și amenajări”, precum Casa de oaspeți Isărescu, anexele gospodărești și noua biserică cu

hramul Nașterii Maicii Domnului, refacerea spațiului ambiental și a curților interioare; „Cap. V. Tezaurul și colecțiile mănăstirii. Casa memorială „Arhimandritul Dr. Chesarie Gheorghescu” (p.325-341), cu subcapitolele „Tezaurul și colecția de obiecte bisericești” și „Casa memorială Arhimandrit Dr. Chesarie Gheorghescu (1929-2017)”, realizată în anul 2018 în memoria părintelui care a fost probabil cel mai longeviv duhovnic al mănăstirii, vreme de 52 ani între 1965-2017; și „Cap. VI. Pelerini și vizitatori. Cercetarea științifică la Mănăstirea Dintr-un Lemn. Portrete de duhovnici” (p.343-415), cu subcapitolele „Pelerini și vizitatori – impresii și aprecieri (1896-2018)”, „Centrul de Cercetare a Conlucrării Bisericii Ortodoxe cu Armata României General Paul Teodorescu”, „Jubileul celor 80 de ani ca Sfânt Lăcaș al Aviației și Marinei (iunie 2019)”, „Portrete de duhovnici ai Mănăstirii Dintr-un Lemn”, și „Maici cu viețuire sfântă din obștea Mănăstirii Dintr-un Lemn recunoscută”.

Monografia se încheie cu un cuvânt „în loc de încheiere” al autorului (p.417-419), care-și exprimă speranța că lucrarea va trezi interesul românilor și al străinilor familiarizându-i cu istoria și viața prezentă a mănăstirii și a monahiilor ei, urmat de o anexă nominală a starețelor Mănăstirii Dintr-un Lemn de la 1634 până în prezent (p.420-421), lista bibliografică (p.422-424), notele aparatului critic (p.425-433) și un Indice nominal și

toponimic (p.434-442).

Alături de prefațator, manuscrisul a fost citit de alți trei cărturari de seamă, academicianul Răzvan Teodorescu, profesorul Ioan Opreș și Preasfințitul Emilian Nica Crișanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Aradului, toți salutând reușita editorială și apreciind valoarea științifică reală a monografiei, rezultatul unei documentări cuprinzătoare în arhive și biblioteci, unde autorul a depistat numeroase izvoare inedite, redactând pagini dense despre evoluția istorică a Mănăstirii Dintr-un Lemn, despre evenimente și fapte, dar mai ales despre oamenii care au dat viață acestei vetre monahale pe parcursul istoriei ei neîntrerupte de patru sute de ani. Scrisă cu acribia istoricului profesionist, dar și cu o nedisimulată admirație pentru ctitori și viețuitori, precum și cu delicatețe și sensibilitate, caracteristice inimii unui credincios aflat pe calea mântuirii, lucrarea profesorului Valentin Ciorbea este o superbă carte de vizită a Mănăstirii vâlcene Dintr-un Lemn, autorul făcând un serviciu deosebit atât istoriografiei Bisericii Ortodoxe Române și literaturii dedicate monahismului românesc, cât și oricărui pelerin care intră pe poarta mănăstirii și dorește să-i cunoască mai bine trecutul, ctitorii, viețuitorii, valorile spirituale și materiale unice în peisajul românesc.